હરિજનોને માટે.

તુલસીદાસ

તથા

કબીરની

સાખીઓ.

છપાવી પસિદ્ધ કરનાર,
બુકસેલર મહાદેવ રામચંદ્ર જાગુષ્ટે,
ત્રણ દરવાજા—અમદાવાદ.

અમદાવાદમાં ખમાસાને ચકલે ધી નટવર પિન્ટીંગ પ્રેસમાં
ભોગીલાલ નારણદાસ બોડીવાળાએ છાપી.

આવૃત્તિ ૪ થી　　　પ્રત ૪૦૦૦

સંવત ૧૯૭૩　　　સને ૧૯૧૭

કિંમત ૦—૨—૦

શ્રી

તુલસીદાસ તથા કબીર
ની સાખીઓ.

સત્ય વચન આધીનતા, પર સ્ત્રી માત સમાન;
એટલું કરતાં હરિના મીલે, તો તુલસીદાસ જમાન, ૧
તુલશી યે સંસારમેં, ભાત ભાતકે લોક;
સબસે હીલીમીલી ચાલીએ, નદી નાવ સંજોગ. ૨
કહાં કાશી કહાં કાસ્મીર, ખુરાસાન ગુજરાત;
તુલસી એસે જીવકું, પ્રારબ્ધ લે જાત. ૩
ગીયા કુલ કીસ કામકા, જહાં નહિ હરિકો નામ;
તુલસી સુપચ ભલો, જીસ મુખ હરિકો નામ, ૪
તુલસી પંછી પીનેસે, ઘટે ન સરિતા નીર:
ધર્મ કીએ ધન ના ઘટે, સહાય કરે રઘુવીર ૫
તુલસી ગરીબ ન સતાવીએ, બુરી ગરીબકી હાય;
મુવા ઢોરકે ચામસે, લોહા ભસ્મ હો જાય. ૬
રામ નામ સબ કોઈ કહે, ઠગ ઠાકોર ઓર ચોર;
વિના પ્રેમ રીઝે નહિ, તુલસી નંદકીસોર. ૭
તુલસી નીચે જનસે, બને ન ઊંચો કામ;
મંહત નગારા ના બને, ચુવા કેરે ચામ, ૮

તુલસી તલપ ન છોડીએ, નિશ્ચે લીજે નામ;
મનુષ્ય મજુરી દેતહે, કયું રખેગા રામ. ૯
તુલસી તબમેં જાનીયો, બડો ગરીબ નીવાજ;
મોતી કણુ મોંઘા કીયા, સોંઘા કીયા અનાજ ૧૦
તુલશી સમય વહી ગયો, જાણ્યા નહિ જગદીશ;
જનની જણતાં નાડ કટી, તેં કયું ન કાટયો શીશ. ૧૧
એક ઘડી આધી ઘડી, આધામેં પણ આધ;
તુલસી સંગત સાધકી, કટે કોટી અપરાધ. ૧૨
ચલતી ચકીમેં પીસાતે, તુલસી કહે સબ લોક;
કોઇ વીરલા સંત રહે ગયા, પરિબ્રહ્મ કીલકી ઓટ; ૧૩
દયા ધર્મકા મુળ હે, પાપ મુળ અભિમાન;
તુલસી દયા ન છોડીયે, જબલગ ઘટમેં પ્રાણ. ૧૪
આવ નહિ આદર નહિ, નહિ નેનનમે નેહ;
તુલસી વા ઘર ન જાઇએ, મર કંચન વરસે મેહ. ૧૫
આવ હય આદર હય, હય નેનનમે નેહ;
તુલસી વા ઘર જાઇએ, મર ભાલા વરસે મેહ; ૧૬
તુલસી સીતારામકું, રીઝ ભજો કે ખીજ;
ઉલટા સુલટા વાવીએ, જયું ખેતરમેં બીજ. ૧૭
તુલસી કીડા લીમડા, ચખા ચાહે ખાંડ;
મન ચાહે વૈરાગકું, ઘરકું ચાહે રાંડ. ૧૮
તુલસી વશીકરણ મંત્ર હે. તજીએ વચન કઠોર:
મીઠી મીઠી બાતહે, વશીકરણ નહિ ઓર. ૧૯
કૃષ્ણ કૃષ્ણ સબી કહે, અજોધ્યા કે સબ કોઇ;
તુલસી બ્રજમે આયકે, કયા રામસે બેર હોઈ. ૨૦

મોર મુગટ નીચે ધરો, કીટ મુગટ ધરો શીશ;
ધનુષ્ય બાણુ હસ્તક ધરો, તો તુલશી નામે શીશ. ૨૧
કહા કહું છબી આજકી, ભલે બીરાજો નાથ;
તુલસી મસ્તક જબ નમે, ધનુષ્ય બાણુ લો હાથ. ૨૨
કીત મોરલી કીત ચંદ્રીકા. કીત ગોપીઅનકો સાથ
અપને ભક્તકે કારણે, શ્રીકૃષ્ણ ભયે રઘુનાથ. ૨૩
તુલસી ઘટે નહિ મોહ તમ, કોટી કરો ગુણ ગ્રામ;
હૃદય કમલ ફુલે નહિ, બીન રઘુકુલ રઘુરામ. ૨૪
સતીઆ સત નવ છોડીએ. સત છોડે પત જાય;
સતકી બાંધી લક્ષ્મી, ફીર મીલેગી આય, ૨૫
ચિત્રકોટકે ઘાટપર, ભઈ સંતનકી ભીડ;
તુલસીદાસ ચંદન ઘસે, તીલક કરે રઘુવીર, ૨૬
તુલસી પર ઘર જાય કે, દુખ ન કહીએ રોય;
ન અપના ભરમ ગુમાઇએ, જોહોની હોય સો હોય. ૨૭
તુલસી તલપ ન કીજીએ, રીજક મોત સબી સાથ;
ક્યા રૂઠે જગતસે, કલમ પ્રભુકે હાથ. ૨૮
તુલસી રેખા કરમકી, કબુ ન મેટે રામ;
મેટન સમર્થ હય પણ, સમજ કીયો હય કામ. ૨૯
ન ધન રહે ન જોબન રહે, ન રહે ગામ ને ઠામ,
તુલસી જગમેં જશ રહે, કે કરદે કીસીકો કામ. ૩૦
પરધન પથ્થર જાણીએ, પર સ્ત્રી માત સમાન;
એટલું કરતાં હરિ ના મીલે, તુલસીદાસ જમાન. ૩૧
સબ સોનાકા નગર બન્યા, પારસમણીકી પોલ;
તુલસી હરિકી ભક્તિ બીન, જમડા કરે ધમરોલ. ૩૨

તુલસી પૂર્વકે પાપસે, હરિ ચર્ચા ન સુહાય;
જૈસે તાપકે જોરસે, ભોજનકી રૂચી જાય. ૩૩
તુલસી જીસકે મુખસે, ધોખે નીકસે રામ;
તિસકે પાકી મોજડી, મેરે તનકા ચામ, ૩૪
રામ નામકો આલશી ભોજનકો હુશિયાર:
તુલસી ઐસે નરનકો, વાર વાર ધિક્કાર ૩૫
તુલસી કહે ઈસ જગતમે, સબસે મીલીએ ધાય;
કયા જાણે કીસ ભેસસે, રામચંદ્ર મીલ જાય. ૩૬
ખેતર બગડયું તણખલે, સભા બગડી કુડ;
ભક્તિ બગડી લાલચે, જેમ કેસર પડી ધુડ. ૩૭
સેજ દીયા સો દુધ બરાબર, માંગલીયા સો પાણી;
ખેંચ લીયા સો રક્ત બરાબર, ગોરરખ બોલે વાણી. ૩૮
ચાર પહર ધધો કરે, ચાર પહર રહે સોય;
રામ નામ ઘડી ના લીયો. મુક્તિ કહાંસે હોય. ૩૯
મેં કહ્યો ગોપાલ ભજ, મેં ન કહ્યો ગોપાલ;
મેં ન કહ્યો ત્યું તેને કીયો, કયું ન પડે જંજાલ. ૪૦
કનક ઘડયો નંગે જડયો જડયો શીસ ગોપાલ;
પ્રકૃતિ સ્વભાવ ના મીટગો, અંતે પુછકો બાલ. ૪૧
મલંગ પડા બજારમેં, દોનું દીનકી ખેર;
ના કાહુસેં દોસ્તી, ના કાહુસે વેર. ૪૨
કાલ કરંતો આજ કર. આજ કરંતો અબ,
અવસર વીત્યો જાત હે, ફીર કરેગો કબ, કબ. ૪૩
સંસારીના ટુકડા નવ નવ આંગળ દાંત;
ભજન કર્યા થકી પચે, નહિ તો કાઢે આંત. ૪

સંકટસે સાધુ ભગે, સાધુસે મુનીજન હોય;
ચલા જાવે વૈંકુઠમે, પલા ન પકડે કોય. ૪૫
જપ માલા છાપા તિલક, સરે ન એકે કામ;
મન કાચે જાયે વૃથા, સાચે રાચે રામ. ૪૬
ભકિત બીજ પલટે નહિ, જો જુગ જાય અનંત;
ઊંચ નીચ ઘર જન્મ લે, તોઉં સંતકો સંત, ૪૭
પડે રહે દરબારમેં, ધકા ધણીના ખાય;
કબુક લેહેર દરીઆવકી, દુઃખ દારીદ્ર મીટ જાય. ૪૮.
રામ નામ સબ કોઇ કહે. દશરથ ન કહે કોઇ;
એકવાર દશરથ કહે, કોટી જન્મ ફળ હોય. ૪૯
આવ કહેસો ઓલિઆ, બેઠ કહે સો પીર;
જીસ ઘર આદરભાવ નહી, ઉસકા કાટો શીર ૫૦
સંત બડે પરમારથી, શીતળ ઉનકે અંગ;
તપત બુઝાવે ઓરકી, દે દે અપનો અંગ. ૫૧
કાટે તો ખીજે નહી, સાંચે તો ફુલી તેહ;
પથર મારે ફળ દીએ, તાપ શીત સબ સેહ. ૫૨
રામ રૂપૈઆ રોકડે, ખરચત ખુટત નાહી;
લેતે દેતે ના ઘટે, એસી ચીજ કોઇ નાહી. ૫૩
કળજુગ સમાન કોઇ જુગ નહી, જો જપે શ્રીરામ લોલાય,
બીજા જુગે મુશ્કીલ મળે, કળજુગમાં મળે જલ્દી આય. ૫૪
પડદે રહેતી પદમણી, ન લેતી હરીનું નામ;
કરણીએ સરજી કુતરી, ઢુંઢે આખુ ગામ, ૫૫
રામ ઝરૂખે બેઠકે, સબકા મુજરા લેત,
જેસી જીનકી ચાકરી, તેસા તીનકું દેત. ૫૬

રામ નામ ભાખરી, ખરી નીતસે ખાય,
અંગ પીરા વાધે નહી, મહા રોગ મીટ જાય. ૫૭
રામ નામકી લુટ હે, લુટ શકે તો લુટ;
અંતકાળ પસ્તાયગો, પ્રાણુ જાયગો છુટ. ૫૮
જનની જણુતો હરિભકત જણુ, કાં દાતા કાં શુર;
નહીં તો રહેજે વાંઝણી, મત ગુમાવીશ નુર, ૫૯
રામ નામ શમશેર પકડકે, કૃષ્ણુ કટારા બાંધ લીયા;
દયા ધર્મકી ઢાલ બનાવે, જમકા દ્વારા જીત લીયા. ૬૦
સીચ્યા તબ તરૂવર ભયા, કાટા તબ ભયા ઝાઝ,
તારે પણુ બોળે નહીં પ્રભુ બાંહ્ય ગ્રહેકી લાજ. ૬૧
મેં જાણ્યું હરિ દુર હયે, હરિ હય હૃદયા માંહિ;
આડી ત્રાડી કપટકી, તાસે દીસત નાંહિ. ૬૨
કંચન ત્યાગો સેહેજ હય, સેહેજ ત્રીયાકા નેહ;
માન બડાઇ ઓર ઇર્ષા, તુલશી દુર્લભ દેહ. ૬૩
અગન પલીતા રાજ દંડ, ચોર મુશ લેજાય,
કતતા દંડ દુનિયા સહે, ધર્મ દંડ સહ્યો ન જાય. ૬૪
કેહેણી મીસરી ખાંડ હે, રેહેણી તાતી લોક;
કેહેણી કેવે રેહેણી રખે, એસા વીરલા કોક. ૬૫
જેસો દીલ હરામસે, તેસો હરિસે હોય,
ચલા જાવ વૈકુંઠમે, પલા ન પકડે કોય, ૬૬
લેનેકુ હર નામ હે, દેનેકુ અનદાન;
તરનેકુ આધિનતા, બુડનેકુ અભિમાન. ૬૭
પાણી તો વેહેતા ભલા. બાંધ્યા ગંદા હોય;
સંત તો રમતા ભલા, દાગ ન લાગે કોય. ૬૮

કરણી કરે બેટકી, ચલે હંસકી ચાલ;
પુછડા પકડે શીઆલકા; કીસ બીધ ઉતરે પાર. ૬૯
સંકટસે સાધુ ભયે, પુનિ ન ભજે ભગવંત;
લક્ષ ચોરાશી ફીરત હે, વીસ્કા નાવે અંત. ૭૦
હરી હીરા કેરી ગઠડી, ઘરાક વિના મત ખોલ;
જબ મીલે હીરાકે પારખુ, હીરા લેશે મોંઘે મોલ. ૭૧
બડા બડાઇ નવ કરે, બડા ન બોલે બોલ;
હીરા મુખસે ના કહે, લાખ અમારામોલ. ૭૨
ચીંતાસે ચતુરાઇ ઘટે, દુઃખસે ઘટે શરીર;
પાપસે ઘટે લક્ષ્મી, કહે ગયા દાસ કબીર. ૭૩
ભરથ અપની જનની તજી, પિતા તજે પ્રલ્હાદ;
વિભિષણ અપના ભાઇ તજે, શ્રી રામકે કાજ. ૭૪
માલા બનાઇ કાષ્ટકી, બીચમે ડાલા સૂત;
માલા બીચારી ક્યા કરે, જપને માલા કપૂત. ૭૫
કયા કહું રઘુનાથજીના, સબ કરમકો ખેલ;
વિભિષણકું લંક દી, હનુમાનકું તેલ. ૭૬
બ્રાહ્મણ ભયે તો કયા ભયે. ગલેમે ડાલા સૂત;
આત્મજ્ઞાનકી ખબર નહીં, બને સ્મશાનકા ભૂત. ૭૭
ચંદન પડા ચમારકા ઘર, નીત ઉઠે કુટે ચામ;
ચંદન બીચારા કયા કરે, પીડા નીચસેકામ. ૭૮
મરના મરના સૌ કહે, મરી ન જાણે કોય;
જો મરનેકું જાણે તો. ફીર ન મરના હોય. ૭૯
મનકી જાણે દીલકી જાણે, જાણે ચીતકી ચોરી;
ઉનસેં કયું છીપાપએ, જીસ્કે હાથમે દોરી. ૮૦

અજગર કરે ન ચાકરી, પંખી કરે ન કામ;
દાસ મલુકા યું કહે, સબકા દાતા રામ. ૮૧
પોથી સો થોથી બની પંડિત બને ન કોય;
અક્ષર અક્ષર પ્રેમકે પડે સો પંડીત હોય. ૮૨
હરિ ભજવો હક બોલનો દોનો બાત અવલ;
તુળશી વાકો રહેત હે આઠો પહર અમલ. ૮૩
જાકે બોલે બંધ નહં મરમ નહીં મન માંય;
તાકો સંગ ન કીજીએ છોડ ચલે બનમાંય. ૮૪
પશુકી તો પનિયા ભઇ નરકો કછુ ન હોય;
નર જો કે કરણી કરે તો નરકો નારાયણ હોય. ૮૫
કહેતે સો કરતે નહીં તુખકે બડે લબાડ;
કાળા મુખ લે જાયગે સાહેબકે દરબાર. ૮૬
આશા તો રામ નામકી દુજી આશ નિરાશ,
નદી કીનારે ઘર કરે, કદી ન મારે પ્યાસ. ૮૭
ઢોર ઘડતાં મનુષ્ય ઘડયો, ભુલ્યો શીંગ ને પુંછ;
તુસશી હરિકી ભક્તબાન, ધીક દાઢી પીક મુંછ. ૮૮
તુળશી કહે મેં પારખ્યું, પરખ્યા રામ રતન;
જપ તપ તીરથ કાચમણી ત્યાં નહીં માન્યું મન. ૮૯
તુળશી તુળશી સબ કોઇ કહે તુળશી બનકા ઘાસ;
કૃપા ભઇ રઘુનાથકી હો ગયે તુળશીદાસ. ૯૦
તુળશી એક દીન વોહીથે ભીક્ષે ન માંગે ચુન,
કૃપા ભઇ રઘુનાથકી હો ગઇ લુચી ચુન. ૯૧
તુળશી વાહાં ન જાઇએ જ્યાં ન કહે કે આઓ;
ઘાસ બરાબર જાનીએ કયા રાજા કયા રાઓ. ૯૨

અર્થ ખર્ચમે દ્રવ્ય હય ઉદમ અરતરી રાજ;
તુળશી એક દીન મર્ણ હય આવે કોને કાજ. ૯૩
આદી અંત આઇ નહીં અંત સંત નહી જાય;
બીચ બધ બીચે ગઇ તુળશી ઝંખે અલાય. ૯૪
તુળશી એ સંસારમે સબી ભક્ત બન જાઇ;
નર્ક કુંડ ખાલી પડે વૈકુંઠ કહાં સમાઇ. ૯૫
તુળશી જહાં વિવેક નહીં તહાં ન કરીએ બાત;
સત શબ્દ એક હે કરકર કપુર કપાસ. ૯૬
શ્વાસ શ્વાસમાં રામ ભજ મીથ્યા શ્વાસ મત ખોય;
ના જાણું એ શ્વાસકી આવન ફીર નહીં હોય. ૯૭
તન વાડી મન કેવડા સચી અમૃત વેણુ;
પ્રાણ પુરૂષકે બાગમે અજબ ફુલે દો નેન. ૯૮
ચલના ભલા ન કોસકા દોહીતા ભલી ન એક;
મંગના ભલા ન બાપસે જો પ્રભુ રાખે ટેક. ૯૯
પાવ પલકી ખબર નહીં કરે કલકી બાત;
જીવકે પર જમ ફિરતહે જ્યું તેતપર બાજ. ૧૦૦
ઓછે નરકે પેટમેં રહે ન મોટી બાત;
પાવ શેરકે પાત્રમે કયસે શેર સમાત. ૧૦૧
ભક્તિ એસી કીજીએ, જેસા ટંકણ ખાર,
આપ જકુ પર રીઝવે, ભાંગ્યાં સાંધે હાડ. ૧૦૨
ઘર બાળે ઘર ઉગરે, ઘર રાખ્યે ઘર જાય;
એક અચંબા એસા દેખા જો સમા કાળકું ખાવ. ૧૦૩
સાંઇ મેરા બનીયા વણજ કરે વેપાર;
બીન ડાંડી બીન તાકડી તોડે સબ સંસાર. ૧૦૪

રામ નામ કે કારણે, સબ ધન ડાલ્યો ખોયે;
મુરખ જાણે ગીર પડયો, દીન દીન દુખો હોય. ૧૦૫
રામ નામ સબ કોઇ કહે, ઠગ ઠાકોર ને ચોર;
ધ્રુ પ્રહલાદ જો તર ગયો, વોહી નામ કછુ ઓર. ૧૦૬
ગુરૂ લોભી શિષ્ય લાલચુ, દોનો ખેલે દાવ;
દોનો બુડે બાપડે, શો બેઠ પથરકી નાવ. ૧૦૭
ગુરૂ બીન ગ્નાન ન ઉપજે, ગુરૂ બીન મીલે ન ભેદ;
ગુરૂ બીન સંશય ના મીટે, જય જય જય ગુરૂ દેવ. ૧૦૮
કરત કુસંગ ચાહત કુશલ એહી બડો અફશોષ;
સમુદરકો મહીમા ઘટયો, રાવણ ભયો પડોશ. ૧૦૯
જીવ જીવકે આશરે, જીવ કરત હે રાજ;
તુળશી રઘુવર આશરે, કયું બગડેગો કાજ. ૧૧૦
તુળશી ધીરજ કે ધરે, કુંજર મણભર ખાય;
ટુક ટુકકે કારણે, શ્વાન ઘરોઘર જાય. ૧૧૧
સી કહેતે શ્રી ઉપજે, તા કહેતે તમ નાસ;
તુળશી સાતા જો કહે, રામ નામ લે પાસ. ૧૧૨
સીર ગુણ હો શુરા કથે નિરગુણ કથે કબીર;
રામ રતન તુળશી કથે, જય જય જય રઘુવીર. ૧૧૩
મુખ કીયા સુમરનકું, સુણનેકું કીયા કાન;
તરનેકું આધીનતા, બુડનેકું અભિમાન ૧૧૪
જુહાર જુહાર વણિક કહે, ન જાણે જુહારકા ભેદ;
મેર જાણે બીન રહત હય, આઠો પહર બહુ ખેદ. ૧૧૫
જજામે જગદીશ હય, હહામે હરિ સાર;
રરામે રામ રમ રહયો, તાકા નાણુ જુહાર. ૧૧૬

સુમરન એસો ચાહીએ, જાકો ધરીએ ધ્યાન;
સત જુગ ત્રેતા દ્વાપર, કળી ચારે જુગ પરમાન. ૧૧૭
સીતા પતીકી કોટડી, ચંદન જડે કીમાડ;
તાળા કુંચી પ્રેમકા, તુમ ખોલો અવધ કુમાર. ૧૧૮
રામ નામ રટતે રહો, જબ લગ ઘટમે પ્રાણ;
કબહુક દીન દયાળકું, શબ્દ પડેગા કાન. ૧૧૯
તુળશી બીરવા બાગમે, સીચત એ કુમલાય:
રામ ભરોસે વોવી રહે, પરબતપે હરિઆર. ૧૨૦
સાખી શબ્દ સુણ્યા સહુ, મટયા ન મનકા ડાઘ;
સંગતસે સુધર્યો નહીં, તાકી બડી અભાગ. ૧૨૧
સબ નદી ગંગા વહે, સબ પથર સાલીગ્રામ;
સબ વનસ્પતિ હુય તુળશી, જાકે હ્રદય રામ. ૧૨૨
તુલશી એ સંસારમે, કોણ ભયા સમર્થ;
એક કંચન દોઉ કુચ પર, કો ન પસાર્યો હાથ. ૧૨૩
એક દીન એસા હોયગા, કોઉ કીસકા નાહી;
ઘરકી નારી કોન કહે, એ તનકી નાડી નાહી. ૧૨૪
જો શીર કાટે ઓરકા, આમન, રહે કટાય;
તુલશી હરિ દરબારમેં, બદલા કભી ન જાય. ૧૨૫
હંસા તો મોતી ચુગે, કાં લંઘન મર જાય;
સિંહ ઘાસ નહી ચાતહે, જબ મારે જબ ખાય. ૧૨૬
દોડે કોસ હજાર લગ, ઓર બસે લક્ષ્મી પાસ:
બીન દીને રઘુનાથ કે, મીલે ન તુળસીદાસ. ૧૨૭
તુળશી એ સંસારમેં પંચ તત્વ હે સાર;
સંત સમાગમ હરિ ભજન દયા દાન ઉપકાર. ૧૨૮

તુલશી કહે ધન સુમકો જેસે શ્વાનકી પુછ;
બઢે હાથ પચાસ પણ આખર ગુંજકી ગુંછ. ૧૨૯
તુળશી દેવા કઠીન હય જો કાહુકો દેત;
સુરજ હોત સંસારમેં ફેર આપનો લેત. ૧૩૦
તુળશી સીતારામસે લગાયા ચાહો નેહ.
ઘર બંધ ભીતર બાહેર કહહીં રહે એ દેહ. ૧૩૧
મેરે મન કછુ ઓર હય કરતા કે કુછ ઓર;
ઓત્તવ કહે માધવસે સબ જુઠી મનકી દોડ. ૧૩૨
તુળશી એ તન ખેત હય મન વચન કૃર્મકી સાન;
પાપ પુન્ય દોઉ બીજ હય બોવે સો લણે નીદાન. ૧૩૩
રામ નામ આરાધવો તુળશી વૃથા ન જાય;
લડકાઇકો પડવો આગે હોત સહાય. ૧૩૪
તુળશી રસના તો ભલી જો તું સુમરે રામ;
નહીંતર કાઢી નીકાસીએ મુખસે ભલો ન ચામ. ૧૩૫
તુળશી વિલંબ ન કીજે ભજ લીજે રઘુવીર;
તન તરકસતે જાત હે શ્વાસ સારખે તીર. ૧૩૬
સ્વારથ સીતારામ હય પરમારથ સીયરામ;
તુળશી તેરા દુસરે દ્વારા કહા હય કામ. ૧૩૭
તુળસી સોહી ચતુરતા રામ ચરણુ ચરણુ જે લીન;
પરધન પરમન હરણકું વેસ્યા બડી પ્રવીણ. ૧૩૮
પ્રીતી રામપદ નિતિ પણ ચણે રાગ રસ જીત;
તુળશી સંતનકે મતે યેહી ભક્તિકી રીત. ૧૩૯
તુળશી ખોટે દાસકો રઘુપતિ રાખત માન;
જ્યાં મૂરખ પુરોહીત ગોરને દેત દાન જજમાન. ૧૪૦

રામ ભરોસો રામ બળ રામ વિશ્વાસ;
સુમિરિ નામ મંગલ કુશલ માંગત તુલશીદાસ. ૧૪૧
વ્રથા લાભ સંતોષ મુખ્ય રઘુવર ચર્ણ સ્નેહ,
તુળશી જો મન વશ કરે તો જેસે વન તેસે ગેહ. ૧૪૨
તુળશી મમતા રામસો સમતા સબ સંસાર;
રાગ ન રોષ ન દોષ દુઃખ દાસ ભયે ભવપાર. ૧૪૩
સેવક સબ સબ કે ભયે સાધક ભયે ન કોય;
તુળશી રામ કૃપાલને ભલી હોય સો હોય. ૧૪૪
પરમેશ્વરસે પ્રીત રખે ઓર પરનારીસે હસના,
તુળશી દોનો ના બને લોટ ખાય ઓર ભસના, ૧૪૫
માય.સે માયા મીલે કરકર લંબે હાથ
તુળશી રંક ગરીબકી કોય ન પૂછે બાત. ૧૪૬
પારસમણી અરૂ કામધેન કલ્પ તરૂકી વાડ;
તુળશી હરિકે ભજન બીન તાતે ભલા ઉજાડ. ૧૪૭
જ્ઞાન ગરીબી હરિ ભજન કોમલ વચન અદોષ,
તુલશી કબહુ ન છોડીએ ક્ષમા શીલ સંતોષ. ૧૪૮
તુલશી જગમે આયકે કર લીજે દો કામ;
દેવેકો ટુકડા ભલા લેવેકો હરિ નામ. ૧૪૯
અન હોના પ્રભુ કર સકે હોન હાર મીટ જાય;
તુલશી ઇન સંસારમેં પ્રભુ ભજન સુખ દાય. ૧૫૦
અરબ ખરબસે દ્રવ્ય મીલે ઉદય અસ્તસે રાજ;
તુલશી હરિકે ભજન બીન સબી નર્કકો સાજ. ૧૫૧
ચતુરાઇ ચુલે પડી ધીક પડયો આચાર;
તુળશી ભગવત ભક્તિ બીન ચારો વર્ણ ચમાર. ૧૫૨

તુળશી અજ્ઞાનીકું ધરત નહીં મન ધીર;
પીછે બાલક જન્મ લે આગે ઉપજત ખીર. ૧૫૩
તુળસી છલ બલ છાંડીકે કરીએ રામ સ્નેહ;
અંતર કયા ભરથારસે જીને દેખી સબ દેહ. ૧૫૪
ગંગા જમના સરસ્વતી સાત સમુદ્ર ભરપુર;
તુલશી ચાતકકે મતે બીન સ્વાંતિ સબ ધુર. ૧૫૫
કાહુકે ધન ધામ હય કાહુકે પરિવાર;
તુલશી એસે દીનકું સીતારામ આધાર. ૧૫૬
સુખ દેખે પરખે લીખે બહુત વાચક હોય;
તુલશી સીતારામ બીન અપનાં નહિં કોય. ૧૫૭
જ્યું કામીકે ચીતમે ચડી રહત નિત્ય કામ;
એસે હો કબ લાગી હો તુલશીકે મન રામ. ૧૫૮
તુલશી બુરા ન માનીએ જો ગમાર કહી જાય;
જેસે ઘરકા નર્દવા ખાસ મોરી ભલી બુરા વહી જાય. ૧૫૯
બીન માગે મોતી મીલે માંગે મીલે ન ભીખ;
તુલશી જો વિશ્વાસ કરે તો મીલીએ વિસ્વા વીશ. ૧૬૦
તુલશી જીસકે મુખસેં કબુ ન નીકસે રામ;
તીનકે મુખમેં ડારીએ નવ સાગરકા બામ. ૧૬૧
તુલશી એ તન તવા હય તપત સદા ત્રિતાપ;
શાંતિ હોય જબ શાંતિ પદ પાવે રામ પ્રતાપ. ૧૬૨
પારસમણીકે સંગસે કંચન ભઇ તલવાર;
તુલશી કુસમે ના ગયે ધાર બાર આકાર. ૧૬૩
મન એરણ ઓર શબ્દ ઘન સદગુરૂ મેલ્યા સોનાર,
તુલશી ઉનકે તીનો ગયે ધાર બાર આકાર. ૧૬૪

ગ્નાની ગઈ સફેતી આઈ કરલે હરીસે હેત;
શીર પીછે પરતાયેગો ચુડીઆં ચુગ જાય ખેત. ૧૬૫
ગીતા પઢે ભાગવત પઢે પઢે ગ્નાન સપુત;
દયા નહી શાંતી નહીં બડે માયકે પુત. ૧૬૬
ક્યા પાનીકા બુદ્દ બુદા ક્યા વાલુકી ભીત;
ક્યા ઓછેકા આશરા ક્યા દુર્જનકી પ્રીત. ૧૬૭
ઓછેકું સંપત ભઈ ત કરે સીધી બાત;
બાજીકે ફરજી ભયે તેઢે તેઢે જાત. ૧૬૮
ક્યા દુર્જનકી ચાકરી ક્યા લંગડેકી સાથ,
ક્યા અંધેકુ આરસા ક્યા બહેરેસે બાત. ૧૬૯
ચલના દેવળ પુંજીએ નહીં ઓરનસે કાથ;
જીતને દેખો આતમા ઇતને સાલીગ્રામ. ૧૭૦
જ્યાં રામ ત્યાં કામ નહીં જ્યાં કામ ત્યાં નહીં રામ;
તુળશી દોનો ના રહે દિન રજની એક ઠામ. ૧૭૧
તુળશી મીટે નહીં કલ્પના ગયે કલ્પ તરૂ છાહ;
જ્યાં લગી દેવ ન કરે કૃપા જનકસુતાકો નાહ. ૧૭૨
કોટી વિઘન સકટ વિકટ કોટી શત્રુ જન સાથ;
તુળશી બળ નહીં કરી શકે જો સંતુષ્ટ રઘુનાથ. ૧૭૩
માંગત ડોલત હે નહીં તજી ઘર અંત ન જાત;
તુળશી ચાતક ભક્તકો ઉપમાં દેત લજાત ૧૭૪
એક ભરોસો એકબળ એક આશ વિશ્વાસ;
સ્વાંતિ સલીલ રઘુનાથ વર ચાતક તુળશી દાસ. ૧૭૫
તુળશી હરિ દરબારમે કમી વસ્તુ કછું નાંહી;
કર્મહીન કલ્પત ફીરત ચુક ચાકરી માંહી. ૧૭૬

ન વસન સુત નારી સુખ પાપી હું કે ઘર હોય;
સંત સમાગમ રામ ધન તુળશી દુર્લભ કોઈ. ૧૭૭
જ્યાં સંતોષ ત્યાં રામ હય ગામ સંતોષ નહીં ભેદ;
તુળશી સંતોષ રહત નહીં સહત વિવિત્ર વિધિ ખેદ. ૧૭૮
ક્યા ભયે બન બન ફીરે જો બની આયો નાહી;
બનતે બનતે બન ગયો તુલશી ઘરહી માંહીં. ૧૭૯
નીચ નીચાઈ નહીં તજે જો પાવે સતસંગ;
તુલશી ચંદન લપટી કે વિષ ન તજે ભુજંગ. ૧૮૦
તુળશી તહાં ન જાઇએ જ્યાં કપટીકા હેત;
મુખ મીઠી બાતા કરે અંત કટારી પેટ. ૧૮૧
તુલશી વહાં ન જાઇએ જનમ ભુમીકે ગામ;
ગુણ અવગુણ જાને નહીં ધરે પીછલો નામ. ૧૮૨
તુલશી એસે મુંહકે ધસે ચામસે ચામ,
નેન ઝપાઇ મારીએ દરશન લીસે કામ. ૧૮૩
તુલશી બાંહ સપુતકી જો પોખે કુછ જાય;
આપ નીભાએ જનમ ભર લડકનસે હો જાય. ૧૮૪
તુલશી બાંહ કપુતકી જો છુવે શો વાર;
ભેડ પુંછ બાહર નદી કેસે ઉતરે પાર ૧૮૫
તુળશી દીલમે દયા નહીં ઓર કહાવે સાધ;
વાકી મુખકું દેખતાં કોટી લગે અપરાધ. ૧૮૬
રામ નામ અમોલ હય બીન દામહી બીકાય;
તુલસી અચરજ દેખીઓ કોઇ ગ્રાહક ન થાય. ૧૮૭

માળા તો મનકી ભલી, ઔર કાષ્ટકા ભાર;
માળામે જો ગુણ હોત તો, કયું બેચત મણીઆર. ૧૮૮
નવ દ્વારેકા પીંજરા, તામે પંછી પવન;
રહેનેકા અચરજ હય. ગયે અચંબા કૌન ૧૮૯
કયું કીજે એસી જતન, જાસે કાજ ન હોય,
પર્વત પર ખોદે કુવા, કેસે નીકલે તોય (જલ.) ૧૯૦
કરત કરત અભ્યાસસે. જડમતિ હોત સુજાણ;
રસરી આવત જાતસે, શીલા હોત નીસાન. ૧૯૧
ભલી કરત લાગે વિલંબ, વિલંબ ન બુરે વિચાર;
ભવન બનાતે દીન લાગે, ઢાહત લગે ન વાર. ૧૯૨
સોહી આપનો આપનો, જો રહે નિરંતર સાથ;
શેર પરાયે આપકો. શસ્ત્ર પરાએ હાથ. ૧૯૩
અમર લોક એક લોક હય, દો પાંજીકે બીચ:
નામ લે હંસા ચશે તો, કાલ નમાવે શીશ. ૧૯૪
કાલકે શીરપર પગ ધરે; સતગુરૂકા ઉપદેશ;
સતગુરૂ પકડી બાંહડી, લે ચલે અપના દેશ. ૧૯૫
નામ લીઆ જેને સબ લીઆ, સકલ શાસ્ત્રકા ભેદ;
બીના નામ નરકે ગયે, પડ પડ ચારો વેદ. ૧૯૬
બેદ થકે બ્રહ્મા થકે, થકે શેશ મહેશ;
ગીતાકું જહાં ગમ નહીં, વહાં સતગુરૂકા દેશ. ૧૯૭
મેં મેરા જુમ ચારકા કહું પુકાર પુકાર;
મેરા કહા ન માનીહો, તો બહેજા ધારોધાર. ૧૯૮
હમ પંછી વા દેશકે, વહાં જાત વરણ કુળ નાહી;
શબ્દ મીલાવા હોત હે, દેહ મીલાવા નાહી. ૧૯૯

જાત જાતકો પાહનો, જાત જાત ઘર જાય;
સાહેબ જાત સુજાત હે, સબ ઘટ રહ્યો સમાય. ૨૦૦
જાત નહીં જગદીશકું, તો હિરજનકું કયા હોય;
જાત જાત કુલ કીચમે, ડુબ મરો મત કોય. ૨૦૧
જાત હમારી આતમા, પરમેશ્વર પરિવાર;
સગા હમારા સંતહે, શીરપર સરજનાર. ૨૦૨
જાત હમારી આતમા, પ્રાણુ હમારો નામ;
અલખ હમારા ઇષ્ટિ હે, ગગન હમારો ગામ. ૨૦૩
કયા ધરતીકો ફેરહે, કયા આભકો તોલ;
કયા સાધુકી જાત હે, કયા પારસકો મોલ. ૨૦૪
સાધુકી જાત ન પુછીએ, જો પુછો સાહી ગ્યા;
મોલ હોત તરવારકા, ધરા રહેગા મ્યાન. ૨૦૫
દાદુ કોઇ થીર નહીં, એ સબ આવે જાય;
અમર પુરૂષ આપે રહે, કહે સાધુ લો લાય. ૨૦૬
સમરથકા શરણા તજે; રહે આનકી ઓટ;
દાદુ બળવંત કાલકી કયું કર બચે ચોટ ૨૦૭
અવિનાશી કે આશરે, અજરામરકી ઓટ;
દાદુ શરણે સંતકે, કદી ન લાગે ચોટ. ૨૦૮
દાદુ દીલ દરીઆવકી, ખબર મરજીવા લાવે;
તનકી આશા છોડદે, જબ હીરા પાવે; ૨૦૯
દાદુ દુનિયા બાવરી, દેસી કહે અનાદ;
અણુ દીઠી અણુ સાંભળી, શીલાસો ધરે ઉઠાય. ૨૧૦
દાદુ ગલા ગુસાઇકા, મીઆંજી મનકું માર;
પાંચો બીસમીલ્લા કીજીએ, આતમા જીવ ઉગાર. ૨૧૧

દાદુ દાવા છોડદે નિરદાવે, દીન કટ;
કઇ સોદાગર ચલ ગયા, ઇસ પસારીકે હથ. ૨૧૨
મન તેજ ચેમન ચડયા, લોહીકી કરી લગ,મ:
સુદત ગુરૂકા તીજણા, કોપ પોંચે સંત સુજાણ. ૨૧૩
ઓખદ ખાકિરી ના રખે, વાકો વેદના ન જાય,
દાદુ રોગી બાવરા, જો દોશ વૈદકો લાય. ૨૧૪
દયા ગરીબી બંદગી, એ રાખો દીલ માંય;
દાદુ કાંટા જીભકા, કીસે લગાવો નાંય. ૨૧૫
તન કર મન કર વચન કર, કાહુકું દુખવત નાંય;
તુલશી એસે સંતજન, રામ રૂપ જગ માંય. ૨૧૬
દયા ગરીબી બંદગી, સુમતિ સીલ સ્વભાવ;
એતે લક્ષણ સાધકે, આદિ ભક્ત શણગાર. ૨૧૭
સાધુ વો સરાઇ હય, દુખે દુખાવે નાંય;
પાન ફુલ તો રહે નહીં, રહે બગીચા માંય. ૨૧૮
સાધ ન માગે માગણા, જો માગે વો ભાડ;
સતી ન પીસે પીસણા, પીસે એ તો રાંડ. ૨૧૯
સબ બન તો તુળશી ભઇ, સબ પર્વત સાલીગ્રામ;
સબ નદી ગંગા વહે, જો ચીને આતમરામ. ૨૨૦
ઘાટ ઘાટ સબ કોઇ ભરે, અવઘટ ભરે ન કોય;
અવઘટ ઘાટ કબીરકા, ભરેસો નિર્મળ હોય. ૨૨૧
માયાકે પરપંચમે હમ, જુગ જુગ રહે ભુલાય;
ગુરૂ મહારાજ મોહે તારીએ, અબ વૃથ
જન્મ નહીં જાય. ૨૨૨

માયા હે બહુ ભાંતિકી, કોઇ ખરચે કોઇ ખાય;
એક મીલાવે નામસે; એક નર્ક લઇ જાય. ૨૨૩
માયા મોટા તુંબડા, તે તારૂને તારે;
અણુતારૂ કરી બાંધશો, તેને મુંજવીને મારે. ૨૨૪
ઝંડા રોપ્યા ઝેબકા. દો પરબતકે સંગ;
સાધ પીછાને સબકો, દ્રષ્ટ કમલ કર બંધ. ૨૨૫
જલકે જ્યોતી જીલમીલા, બીન બાતી બીન તેલ;
ચૌદીશ સુરજ ઉગીઆ, એસા અદભુત ખેલ. ૨૨૬
માંગણુ મરણુ સમાન હે, મત કોઇ માગો ભીખ;
માગ્યાસે મરના ભલા, એ સતગુરૂકી રીત. ૨૨૭
અંહકારકી અગ્નીમે, બહયો જાત સંસાર;
તુળશી બચગયે સંતજન કેવળ નામ આધાર. ૨૨૮
રામ ચરણુ અનુરાગ બીન, ગન ન લહે શ્રુતિબોધ;
સહસ્ત્ર બાતકો બાત એક, કહુ સહસ્ત્ર ગ્રંથ શોધ. ૨૨૯
બહોત ગઇ થોડી રહી; નારાયણ અબ ચેત;
કાલ ચીરૈયાં ચુગ રહી, નીશદીન આયું ખેત. ૨૩૦
રે મન કયું ભટકત ફીરે, ભજશ્રી નંદ કુમાર;
નારાયણ અજહુ સમજ, બચોન કછુ બીગાર. ૨૩૧
તેરે ભાવે કછુ કરો, ભલો બુરો સંસાર;
નારાયણ તું બેઠકે, અપનો ભવન સંભાર. ૨૩૨
તનક બડાપ પાયકે, અપનો મનમે અતિ ગરૂર;
નારાયણ ગોપાલ ભજ, સાહેબકો ઘર દૂર. ૨૩૩
નારાયણ હરી ભજનમે તું, નહિ દેર લગાય;
કયા જાણે યા દે મે, શ્વાસ રહે કે જાય. ૨૩૪

નારાયણ મેં સચ કહું, મુજ ઉઠાયકે આજ;
જો જીવ બને ગરીબ તું તો, મીલે ગરીબ નીવાજ. ૨૩૫
અપનો સાખી આપતું, નિજ મનમાંહી વિચાર;
નારાયણ જો ખોટહે, તાકો તુરત નિકાલ. ૨૩૬
નારાકણ પર વેદહે, નારાયણ પર જક્ષ;
નારાયણ એ બાત કો, જાણે સોઈ તગ્ન (તત્વગ્નની) ૨૩૭
પ્રેમ સહિત અસુઅન ઝરે યુગલકો ધ્યાન;
નારાયણ તા ભક્તકો, જગમે દુર્લભ જાણ. ૨૩૮
જીનકો પુરણ ભક્તિ હય, તે સબસો આધીન;
નારાયણ તમ માનમદ, ધ્યાન સલીલકે મીલ, ૨૩૯
નારાયણ દો બાતસે, અધિક ઓર નહી બાત;
રસિકનકો સતસંગ, નિત્ય પ્રભુ ધ્યાન દીનરાત. ૨૪૦
નારાયણ સુખ દુખ ઉભય. ભ્રમત થયા દીન રાત;
બીન બુલાએ જયું આતહે, બીના કહે ત્યું જાત. ૨૪૧
નારાયણ સુખ ભોગમે, મસ્ત સભી સંસાર;
કોઉ મસ્ત વા મોજમે, દેખો આંખ પસાર. ૨૪૨
ધન જોબન યું જાયગો, જાવિધી ઉડત કપુર;
નારાયણ ગોપાળ ભજ, કયું ચાબે જગ ધુર. ૨૪૩
નિજ સ્વારથકે મીત્ર સબ, એહી જગતકી ચાલ;
નારાયણ બીન સ્વારથી, હેતુ નંદકો લાલ. ૨૪૪
પુણ્ય પાઠ પુજા પ્રગટ, કરત સહીત અહંકાર;
નારાયણ રીઝે નહીં, ચતુરનકો સરદાર. ૨૪૫
નારાયણ નિજ હીયમે, અપનો દોષ નિહાર;
તા પીછે તું ઓરકો, અવગુન ભલે વિચાર. ૨૪૬

નારાયણ યા જગતમે, યહ દો વસ્તુ સાર;
સબસો મીઠો બોલવો, કરવો પરઉપકાર. ૨૪૭
દો બાતનકો ભૂલમત, જો ચાહત કલ્યાન;
નારયણ એક મોતકો, દુજે શ્રી ભગવાન. ૨૪૮
નારાયણ દો બાતકો, દીજે સદા વિચાર;
કરી ગુરાઇ ઓરને, આપ કીઓ ઉપકાર. ૨૪૯
તજપર અવગુણ નીરકો, ક્ષીર ગુણસો કર પ્રીત;
હંસ સંતકી સર્વદા, નારાયણ એહી રીત. ૨૫૦
નર સંસારી લગનમે, દુઃખ સુખ સહે કરોડ;
નારાયણ હરી પ્રીતીમે, જો હેતે સો થોડ. ૨૫૧
નારાયણ હરી ભક્તિમે, એ પાંચે નસુહાત;
વિષય ભોપ નીંદ્રા હાંસી, જગત પ્રીતી બહુબાત ૨૫૨
બ્રહ્માદિક કે ભોગ સુખ, વિષ સમ લાગત તાહી;
નારાયણ વ્રજચંદ્રકી, લગન લગી હે જાહી, ૨૫૩
નારાયણ કીજે સદા, દુષ્ટ સંગકો ત્યાગ;
જ્યું લુહારકે ઢીગ પડે, બહન ચીંગારી આગ: ૨૫૪
નારાયણ સંગ સંતકે, ગયે ન હોત બીગાર;
જ્યું બીનમોલ સુગંધીતા, મીલે સુમીપ અતાર. ૨૫૫
નારાયણ સંગ સંતકે, ગયે ન હોત બીગાર:
જ્યું બીનમોલ સુગંધીતા, મીલે સમીપ અતાર. ૨૫૬
બની બનાન બન રહી, ઓર બનનેકી નાહી;
તુળસી યા ચીધી સમજકે, મગન રહો મનમાંહી. ૨૫૭
ચલના હય રહેના નહીં, ચલનાં બિશ્વાવીશ,
તુલસી તનકસો બાગપર કહાં ગુદાવો શીશ. ૨૫૮

ગંગા જમના ગોદાવરી, સિંધુ સરસ્વતિ સંગ;
સકલ તીર્થ તહીં વસત હે જહાં હરિકથા પ્રસંગ. ૨૫૯
તુળશી કહત પુકારકે, સુનો સકલ દે કાન:
હેમદાન ગજદાનતે, બડો દાન સનમાન. ૨૬૦
પ્રારબ્ધ પેહેલે બની, પીછે બના શરીર;
તુળશી યહ આશ્ચર્ય હય, મન નહીં બાંધે ધીર. ૨૬૧
દીપ શીખા સમ યુવતી, રસ મન જો નહોસ્સી પતંગ;
ભજહી રામ તજ કામ મદ, કરહી સદા સત સંગ. ૨૬૨
કામ ક્રોધ લોભાદી મદ, પ્રબલ મોહકી ધાર;
તીનમે અતી દારૂણ દુ:ખ, માયા રૂપી નાર. ૨૬૩
રામ ભરોસાં રાખલે, અપને મનકે માંહી:
કારજ સબહી સુધારહી, બીગડે કછુ નાહીં. ૨૬૪
રામ ભરોશા છાંડકે કરે ભરોસો ઓર;
સુખ સંપતકી કયા ચલી, નર્ક ન પાવે ઠોર. ૨૬૫
તનકર મનકર વચનકર, દેત ન કાહુ દુ:ખ;
તુલશી પાતક ઝરતહે, દેખત ઉનકો મુખ. ૨૬૬
તુળશી જોજન હેતસો, સેવા જાને કોય;
નરકો વશ કરવો કહા, નારાયણુ વશ હોય. ૨૬૭
ચહુત ગઇ આનંદસો; રહી તનકસી આય;
તુળશી ચીંતા મત કરો, શ્રી રઘુવીર સહાય. ૨૬૮
તુળશી જન્મતેહી લીખ્યો, દુ:ખ સુખ જીય કે સાથ;
વ્યાધી મીલે સો વૈદસોં, કલમ ગ્રહી કયું હાથ, ૨૬૯
પ્રારબ્ધ ન્યો તો દીઓ, જવલગ રહે શરીર;
તુળશી ચીંતા મત કરો, ભજલો શ્રીરઘુવીર. ૨૭૦

તુળશી એસી પ્રીતીકર, જેસે ચંદ્ર ચકોર;
ચોચ ઝુકી ગરદનલગી, ચિતવત વાહી ઓર. ૨૭૧
ઉત્તમ અરૂ ચંડાલઘર, જહાં દીપક ઉજીઆર;
તુળશી મતે પતંગકે, સબીજોત એક સાર. ૨૭૨
મકરી ઉતરત તારસે, પુનિ ચહી ચઢત જોતાર;
જાકો જાસો મન રમ્યો, પહોંચત લગે ન વાર. ૨૭૩
નીચ નીચ સબતર ગયે, સંત ચરણુ લીવલીન;
જાતીકે અભીમાનસે, બુડે બહોત કુલીન. ૨૭૪
સોના સાહી નહી લગે. લોહા ધુન નહીં ખાય;
બુરા ભલા જો હરી બગત, કબહુ નર્ક નહી જાય. ૨૭૫
કોઇ તો તન મન દુઃખી, કોઇ ચિત ઉદાસ,
એક એક દુઃખ સબનકો, સુખી સંતકા દાસ. ૨૭૬
કામ ક્રોધ મદ લોભકી, જબલગ મનમે ખાન,
તુળસી પંડીત મૂરખા; દોઉ એક સમાન; ૨૭૭
પાણી વાધ્યો નાવમે, ઘરમાં વાધ્યો દામ,
દોનું હાથ ઉલેચીએ, એહી શીઆનો કામ. ૨૭૮
તુળશી સંપતીકે સખા પડત વિપતિમે ચીન,
સજ્જન કંચન કસનકે, વિપતિ કસોટી કીન. ૨૭૯
ક્યા મુખ લે હમ બોલીએ, તુળશી દીજે રોય,
જન્મ અમોલખ આપમ, ચલો ' અકારત ખોય. ૨૮૦
સદ્ગુરૂ શબ્દી બાણ હય, અંગ અંગ ડાલા તોડ:
પ્રેમ ખેત ઘાયલ ગીરે, ટાંકા લગે ન જોડ. ૨૮૧
પ્રેણુ બરાબર ગોગ નહીં, પ્રેમ બરાબર ધ્યાન;
પ્રેમ બક્તિ બીન સાત્વા, સબહી થોથા ગ્નાન. ૨૮૨

કબીરની સાખીઓ.

ચલતી ચક્કી દેખકે, દીયા કબીરા રોય;
દો પડ ભીતર આયકે, સાબીત રહા ન કોય. ૧
મન મરે માયા મરે, મરમર જાત શરીર;
આશા તૃષ્ણા ના મરે, કહે ગયા દાસ કબીર. ૨
સુચા ન હોય આપણા, કુત્ર ન હોય હીર;
નીમ ન મીઠા હોય, કહે ગયા દાસ કબીર. ૩
કામીકા ગુરૂ કામ હે, લોભીકા ગુરૂ દામ;
કબીરાકા ગુરૂ સંત હે, સો સંતનકા ગુરૂ રામ. ૪
કબીર કહે કનક કામની, દોનો વિકટ બડી જાલ;
જાતે હે હરી મીલનકું, તો બીચમે ડાલે સાલ ૫
માયા બડી ચોરટી, ફાંસ બેઠી હે વાટ,
નિરગતસે ફાંસ પડે, કબીરા ગયે કાટ. ૬
કપટી કે મન કપટ બસે, શુરકે મન સંગ્રામ;
લોભી કે મન ધન બસે, કબીરા કે મન રામ. ૭
કબીરા કહે મેં હર ભજું, મુવે મુક્તિ પાઉ,
દોનું હાથમે મોદક હય, મન માને સો ખાઉં. ૮
કબીરા કોઠી કાષ્ટકી, ચોફેર લાગી અગાર;
માંહે પડયા સો ઉગર્યા, જલ ગયા દેખનહાર. ૯
કબીર કહે ન નાચીએ, ભાખે એસી ભાત;
ઘટમેહે પીછા કાઢે, એસા મેરા નાથ. ૧૦
સાહેબકા ઘર દુર હય, જેસી લંબી ખજુર;
ચડે તો ચાખે પ્રેમ રસ, ગીરે તો ચખના સુર. ૧૧

કુછ કરણી કુછ કરમ ગતિ, કુછ પુર્વકી નેક;
પુણ્ય ભાગ્ય કબીરકો, જો પીયુ ધર્યા અલેક. ૧૨
કબીર સુલ પર ઘર કરે, જમકો કરે શ્રુંગાર;
કાલબી ઉસીકું કયા કરે, જો અષ્ટ પહર હુંશિયાર. ૧૩
મનકો કહે ન કીજીએ, મન જ્યાં ત્યાં લે જાય;
પણ મનકો એસો મારીએ, કે ટુક ટુક હો જાય. ૧૪
લક્ષ્મી કહે મેં નીત્ય નવી, કેની ન પુરી આશ;
કીતને સીંહાસન ચઢ ગયે, કીતને ગયે નીરાશ. ૧૫
સાહેબ કે દરબારમેં, સચેકું શીરપાવ,
જુઠા તમાચા ચાયગા, કયા રંક કયા રાઓ. ૧૬
કબીરા કહે મેં ટેક ગ્રહી, ગ્રહી શકે નહી કોય;
પલ ભર વિસરૂં રામકું તો, ગુરૂ હત્યા મોએ હોય. ૧૭
સુખીઓ સબ સંસાર, ખાવે ઓર સોવે;
દુખીઆ દાસ કબીર, ગાવે ઓર રોવે. ૧૮
કબીરા તેરી ઝુંપડી, ગલકટોકે પાસ;
કરેગા સો ભરેગા, તું કયું હોય ઉદાસ. ૧૯
કબીરા પુકારી યુ કહે; શોધો આપ શરીર;
પાંચે ઇન્દ્રી વશ કરો, તો આપે દાસ કબીર. ૨૦
કબીરા ખડા બજારમે, લીએ લો કાડી હાથ;
જો ઘર કુંકે આપના, સો ચલે હમારે સાથ. ૨૧
સાધ મીલે સાહેબ મીલે, અંતર રહી ન રેખ;
મનસા વાચા કેર્મના, સાધુ સાહેબ એક. ૨૨
હદ હદ સબ કોઇ ચલે, બેહદ ચલે ન કોય;
બેહદકે ચૌટે માંહી; રહા કબીરા સોય. ૨૩

સેજ આયા સો ડાલ દીજે, ફીર માંગણકું જાઇએ,
કબીર કહે સુન બાલકા; ફુલ વિચાર કે શાઇએ. ૨૪
કબીર પંડીત સબ મુવા પઢપઢ બેદ પુરાન,
ભકતી ન જાની રામકી, બાજ રહા નીસાન. ૨૫
નારી નાગન એસી ભઈ, નારી દો તરફસે ખાય,
જીવતે જીવ તો ધન હરે, મુવે નર્ક લેઇ જાય. ૨૬
નારી સબ નઠારી મત કહો, કોઇ તોરતનકી ખાણ;
નારીસે નર ઉપજયા, ધ્રુવ પ્રહલાદ સમાન. ૨૭
ફીકર ફાડ કફ્તી કરે, તાકા નામ ફકીર,
કપટી માત્ર ન કીજીએ. અંત પેઠ મુખ લેત. ૨૮
ગંગા કીનારે ઘર કરો, નહાઓ નિર્મલ નીર,
દીત વીના ન પામીએ, કહે ગયા દાસ કબીર, ૨૯
માયા એસી દાકની, ખાયો સબ સંસાર;
એક ન ખાયો કબીરો, જે રહયો રામકે આધાર. ૩૦
કબીર પગડે દૂર હય, બીચમે ખડી હય રાત,
કયા જાણું કયા હોયગી, રવી ઉગતે પ્રભાત. ૩૧
કબીર સુતે સુતે કયા કરે, ઉઠ રામ સંભાર,
એક દીન એસો જાયગો; લંબે પાવ પસાર. ૩૨
આગ લગી બન ખંડમે. ગીરગીર પડે અંગાર,
દાસ કબીર કંચન ભયે, કાષ્ટ ભયે સંસાર. ૩૩
કબીર કબીર કયા કરો, જાવો જમનાકે તીર,
એક એક ગોપીકે પ્રેમમે, હો ગયે કોટી કબીર. ૩૪
કરડા શબ્દ કબીરકા, સુનતે લગ જાય આગ,
અગ્નાની જલ જલ મરે, ગ્નાની સાતા જાગ, ૩૫

સાખી એક કબીરકી, શીખી કહી ન જાય,
રજભર સંચરે ઘટમે વો અમર લોક લેજાય. ૩૬
કબીરકા ઘર શીખરપર, વહાં સુરસુરી ગેલ,
પાઉં ન ટકે પીડીકા, કયા ચલા લાધા બેલ. ૩૭
કબીર માયા રામકી ચડી નામપે કુદ,
હુકમ મીટાયા રામકા, આપ ભયા હે ખુદ. ૩૮
કબીર કરણી આપકી કયા, કરે કીરતાર,
સાચે સુખ પતિ હોતહે, જુઠા ખાવે માર, ૩૯
કબીર કીલા નામકા, ઘેરે ગડે નિશાન,
હીલાએ હાલે નહીં, ચાહે લગે સકલ જહાન. ૪૦
મેં કબીર સબકી લખું. લખું નિરંજન તાય.
મેં સરા જુગ ચારકા; કહું પુકાર પુકાર. ૪૧
કબીર માલા કાષ્ટકી, બોત જપનકા ફેર;
માળા ફેરો શ્વાસકી, જામે ગાંઠ ન મેર. ૪૨
ભૂપ દુઃખી અબધુત દુઃખી, દુઃખી રંક વીપરીત;
કહે કબીર એ સબ દુઃખી; સુખી સંત મનજીત. ૪૩
કબીર સોઈ પીર હય, જો જાણે પર પીડ;
જો પર પીડ ન જાનહી, સો કાફર બે પીર, ૪૪
કબીર કલી યુગ રહીન હય, સાચ ન માને કોય;
કામી ક્રોધી મશખરા, તીનકા આદર હોય. ૪૫
સ્વામી હો સંગ્રહ કરે, દુજે દાનકો નીર;
તરે ન તારે ઓરકો, યું કંથ કહે કબીર. ૪૬
કથા કીર્તન કલી વિશે, ભવસાગરકો નાવ;
કહે કબીર જગત રનકો, નાહ ઓર ઉપાવ, ૪૭

કથા કીર્તન રાત દીન. જાકે ઉદ્યમ એહ,
કહે કબીરતા સાધકી, હમ ચર્ણનકી ખેહ. ૪૮
કબીર સાંઇ મુજકો, દુખી રોટી દે;
ચોપડી માંગત મેં ડરૂં, મત રૂખી છીન લે. ૪૯
કબીર સોતા કયા કરે, સોઇ હોય અકાજ;
બ્રહ્માકા આસન ગીરા, સુની કાલકી ગાજ. ૫૦
કબીર સોતા કયા કરે ઉઠ ન રોવે દુઃખ;
જાકા વાસા ગોરમે, સો કયું સોવે સુખ. ૫૧
કબીર સોતા કયા કરે, જાગનકી કર ચોપ;
યહદમ હીરા લાલહે, ગીન ગીન ગુરૂકો સોંપ. ૫૨
કબીર નિંદક મત મરો, જીવો આદ જુગાદ;
હમતો સદગુરૂ પાઇયા, નિંદકકે પરસાદ. ૫૩
કબીર મેરે સાધકી, નીંદ કરો મત કોય;
જો કે ચંદ્ર કલંક હય, તોભિ ઉજીઆરા હોય. ૫૪
કબીર લજયા લોકકી, બોલે નાહીં સાચ;
જાન બુઝ કંચન તજે. કયું તું પકડે કાચ. ૫૫
આવત ગાલી એક હય, ઉલટ હોય અને;
કહે કબીર ન ઉલટીએ વાહી એકકી એક. ૫૬
કબીર માયા પાપીની. માંગે મીલે ન હાથ;
મન તે ઉતારી જુઠકર. લાગી ડોલે સાથ. ૫૭
કબીર માયા પાપીની. બહુ મીલાઇ લોગ;
પુરી કીનહુ ન ભોગવી. ઇસકા એહી વિયોગ. ૫૮
કબીર માયા મોહની. મોયે જાન સુજાન;
ભાગે હુ છોડે નહીં ભઠ ભર મારે બાન. ૫૯

નારીકી ઝાંઇ પડત. અંધે હોત ભુજંગ;
કબીર તીનકી કોન ગતી. જો નીત્ય નારીકે સંગ. ૬૦
અપની રક્ષા ના કરે, કહે કબીર સમજાય;
કૂપ પરાયા આપના, ગીરે ડુબ જો જાય. ૬૧
ગાય રોય હસ ખેલકે, હરત સબનકે પ્રાણ;
કહે કબીર યા બાતકો, સમજે સંત સુજાણ. ૬૨
ઉત્તમ ભીખ હે અજગરી, સુન લીજે નીજબૈન;
કહે કબીર નાકે ગ્રહે, મહા પરમ સુખ ચેન. ૬૩
કબીર વેરી પ્રબલ હય, એક જીવ રિપુ પાંચ;
અપને અપને સ્વાદકો, બહુત નચાવે નાંચ. ૬૪
કબીર મન તો એક હે, ભાવે તહાં લગાય;
ચાહે હરીકી ભકિતકર, ચાહે વિષય કમાય. ૬૫
કબીર યહ મન મશખરા, કહું તો માને રોશ,
જીસ મારગ સાહેબ મીલે, તહાં ન ચાલે કોશ. ૬૬
કબીર મન પર્વત હતા, અબ મેં પાયા જાન;
ટાંકી લાગી પ્રેમકી, નીકસી કંચન ખાન. ૬૭
બાન બનાઇ જગ ઠગ્યો, મન પરબોધ્યો નાંહી;
કબીર એ મન લે ગયા, લખ ચોરાશી માંહી. ૬૮
પઢ પઢકે પથર ભયે, લીખ લીખ કે ભયે ઈંટ;
કબીર અંતરે પ્રેમકી, લાગી નેક ન ઝીંટ. ૬૯
કબીર મન મેલા ભયા, યામે બહુત વિકાર:
વહમન કેસે ધોઇએ, સાધુ કરો વિચાર. ૭૦
કબીર મન ગાફીલ ભયા, સુરમન લાગે નાહી;
બુજી સહેગા ત્રાસના, જમકી દરગાહ માંહી. ૭૧

કબીર યહુમન લાલચી, સમજે નહીં ગમાર;
ભજન કરવેકો આલહી, ખાનેકો હુંશીઆર. ૭૨
મુખસો નામ રટા કરે, નીશદીન સાધુ સંગ;
કહે કબીર કોરી ગજી, કેમે લસે લાગે રંગ. ૭૩
કબીર કહે કયું ગર્વકર, કાલ ગ્રહેકર કેસ;
ના જાનું કીત મારસી, કયા ઘર કયા પરદેશ. ૭૪
હાડ જલે જયું લાકડી, કેસ જલે જયું ઘાસ;
સબજગ જલતા દેખકર, ભયે કબીર ઉદાશ. ૭૫
કબીર એ તન જાતહે, શકે તો રાખ બહોર;
ખાલી હાગે વોહી ગયે, જીનકે લાખ કરોડ. ૭૬
મેં મે બડી બલાય હય, શકો તો નીકશો ભાસ;
કહે કબીર કબલગ રહે, રૂઇ લપેટી આગ. ૭૭
કબીર આપ ઠગાઇએ, ઓર ન ઠગીએ કોય;
આપ ઠગાય સુખ ઉપજે, ઓર ઠગે દુખ હોય. ૭૮
કબીર નોબત આપની, દીન દશ લેવુ બજાય;
યહપુર પટન યેહ ગલી, ફીર ન દેખો આય. ૭૯
કબીર ખેત કોઇકા, મીરગો ખાયા ઝાક;
ખેત બીચારા કયા કરે, જો ધણી રરે નહીં વાડ, ૮૦
કબીર ગુરૂકી ભક્તિ બીન, રાજા ગધા હોય;
માટી લદે કુંભારકી, ઘાસ ન ડલે કોય. ૮૧
કબીરયહ યહ તન જાત હે, શકે તો ઠોર લગાય;
કે સેવા કર સાધકી, કે હરીકે ગુણ ગાય. ૮૨
ઉજવલ પહેરે કપડા, પાન સોપારી ખાય;
કબીર હરીકી ભક્તિ બીન, ગદ્ધા જમપુર જાય. ૮૩

કબીર સબ જન નિર્ધના, ધનવંતા નહીં કોય;
ધનવતા સોઇ જાનીએ, જાકે રામ નામ ધન હોય. ૮૪
જાનં બુઝ જડહો રહે, બલ તજી નિર્બલ હોય;
કહે કબીર તા દાસકા, ગાંજ ન શકે કોય. ૮૫
સુમરનકી સુધી યું કરો, જ્યું સુરભી સુતમાંહી;
કહે કબીર ચારો ચરત, વિસરે કબહુ નાહીં. ૮૬
સુમરનકી સુધીયું કરો, જેસે દામ કંગાલ;
કહે કબીર વીસરે નહીં, પલ પલ લે સંભાલ. ૮૭
સુમરનસો મન લાઇએ, જેસે કીટ ભીરંગ;
કબીર વીસારે આપકો, હો જાય તેહી રંગ. ૮૮
કબીર ક્ષુધા કુતરી, કરત ભજનમેં ભંગ;
યાકો ટુકડા ડાલકર, સુમરન કરો કરો નિશંક, ૮૯
મારગ ચલતે જોગીરેં, તાકા નાહીં દોસ;
કહે કબીર બેઠા રહે, નાશીર કરકે કોશ. ૯૦
ગુરૂબીન અહોનીશ નામલે, નહીં સંત પર ભાવ;
કહે કબીર તા દાસકો, પડે ન પુરો દાવ. ૯૧
કબીર તે નર અંધહે, ગુરૂકો કહેતે ઓર;
હરી રૂઠે ગુરૂ મેલસી. ગુરૂ રૂઠે નહીં ઠોર. ૯૨
ફલ કારન સેવા કરે, તજે ન મનસે કામ;
કહે કબીર સેવક નહીં, ચહે ચોગના દામ. ૯૩
કબીર મન મૃતક હુવા, દુર્બલ ભયા શરીર;
પીછે લાગે હરી ફીર, કહે કબીર કબીર. ૯૪

સમાપ્ત.

કબીર કાવ્ય.

આમાં મહાત્મા કબીરનો દોહરાના અને તેમાં રહેલો ગુઢાર્થ ઘણીજ સહેલી ભાષામાં એવા વિસ્તારપુર્વક સમજાવ્યો છે કે તે વાંચવાથી સૃષ્ટિ ઇશ્વરશક્તિ, મૃત્યુ વિગેરે સંબંધીનો ઘણોજ ઉત્કૃષ્ટ ખ્યાલ આપે છે. ગમે તેવા પાષાણ હૃદયવાળા માણસને પણ આ સારૂં જ્ઞાન આપી નૂતન જીંદગીમાં પ્રવેશ કરાવે છે. પુસ્તક ફક્ત એકજવાર વાંચવાથી તે વારંવાર વાંચવાની પ્રેરણા કરે એવો એમાં અદ્ભુત રસ છે આમાં સામર્થ્યઅંગ સ્મરણઅંગ ચિતાવનીઅંગ, જીવનમૃતકઅંગ કામઅંગ આદિ ૨૦ અંગ છે, અને તે એકથી એક એવા અદ્ભુત છે કે તેનો ખરો ખ્યાલ વાંચવાથીજ થશે. શિવાય આમાં નીચે જણાવેલાં ત્રણ સુંદર ફોટોગ્રાફિક ચિત્રો આપેલાં છે. (૧) કબીરને ગુરૂની પ્રાપ્તી (૨) કબીરના અદ્ભુત ચમત્કારથી કાજી સાહેબે ચિડાઈ જઈ બાદશાહ મારફત કબીરજીને બોલાવી તેમને લોઢાની પેટીમાં પુરી ઉપરથી મજબુત તાળું લગાડી તે પેટીને ઉંડા પાણીમાં ડુબાવી દેવી અને બીજી બાજુએ કબીરજીનું સમાધી અવસ્થામાં પાણીપર તરવું (૩) કમાલના મૃતદેહને બાદશાહની સમક્ષ મુર્દે ઉઠ કુદરત કમાલસે એમ કહી સજીવન કરવું વગેરે ચિત્રોના દેખાવો ખાસ જોવા લાયક છે. સર્વ સાધારણોની સગવડતા ખાતર આ પુસ્તક ગુજરાતી અક્ષરમાં છપાવ્યું છે. કાગળ ગ્લેઝ ઉંચા, પાકા પુઠા ઉપર કબીર સાહેબનો રૂપેરી વરખથી છાપેલો ફોટો, બાંધણી મજબુત હોવા છતાં કિંમત માત્ર રૂ. ૧-૧૨-૦ પોષ્ટેજ માફ.

મળવાનું ઠેકાણું.

મહાદેવ રામચંદ્ર જાગુષ્ટે—ત્રણ દરવાજા—અમદાવાદ.